
מראה מקומות- עניני הלכה

יבמות דף יט'

נסדר ע"י ר' אשר יעקב מילמן

AsherMillman@gmail.com

רב דקהל שערי תפילה
פאסאיק ניו ג'רזי

ליני ברזך כמחייט ונדיה גרוס י"ה
by Mr. & Mrs. Dany Gross

www.dafaweek.org

507-DAF-WEEK

info@dafaweek.org

בענין דעת בקידושין

• יש מח' בגמ' אם מדמין מאמר ליבום ולכן מועיל בע"כ או לקידושין וממילא רק חל מדעת האשה. ודין זה שצריך דעת האשה בקידושין הופסק בשו"ע. אכן ע' בהבית שמואל שהק' מהדין שאם אנס אחד למכור חל המכר ולכ' הה"ה אם אנס אשה להתקדש ותירץ שאיה"נ ורק שחז"ל הפקיעו קידושין כזה. ובערוך השולחן הק' על עיקר הדין שלכ' בקידושי ביאה או שטר או פרוטה אי"כ קידושין אאת"ל שיש מכר מאונס שאי"כ דבר החשוב ותירץ שהחשיבות כאן הוא התחייבות האיש ולכן בכל אופן שהוא אמרינן תלויה וקדשה קידושין קידושין (ורק אפקיענהו וכו'). וגם הביא שם (אות ד') לדין זה מנ"ך. ואפילו אם האשה אח"כ מתרצה אי"כ כלום כיון שבשעת קידושין נעשית שלא כהוגן וכזה התעורר בהר צבי (וע"ש בכל המעשה שנפסק כשו"ע הנ"ל למעשה). וכל הנ"ל בהאשה אבל באיש הובא בשו"ע מח' אם חל הקידושין אם לאו.

• ומדין הנ"ל הסתובב עוד שאלה. הובא בשו"ע הדין להתענות ביום חופה. והבית שמואל שם הביא ב' טעמים א' שהוי יום סליחה וב' כדי שלא ישתכרו ויהא דעתם מיושבת. ואם איחרו החופה שעה או שעתיים אחר ציה"כ נפסק בחכמת אדם שסומכים על טעם הראשון ומותר לאכול ורק יש ליזהר מטעם הב' ושלא ישתכרו. ומדין זה הסתובב השאלה בענין תרופות ארגעה (anti-anxiety medications) [ולכ' ה"ה שאר תרופות הוגרמות שינויים בדעת] מהו הדין ביום החופה. וכזה נשאל בשו"ת ברכת ראובן שלמה ע"ש מסקנתו.

- שו"ע אבה"ע מב' א'
- בית שמואל שם ס"ק א'
- ערוך השולחן שם אות א' וד'
- הר צבי ח"ד סימן פב'
- שו"ע אבה"ע סא' א'
- בית שמואל שם ס"ק ו'
- חכמת אדם כלל קכט' ס"ק ב'
- שו"ת ברכת ראובן שלמה חלק יא' סימן פז'

חלקת מחוקק

אבן העזר מא-מב הלכות קידושין

בית שמואל רנו

סעיף ג' ד' ו"א שאף נכריות אינן מקודשות. אע"ג דק"ל קני את וממור קנה מהלא [במבואר בטור מו"מ ובשו"ע סימן ר"י סעיף ג'], יש להחיל בין האומר במרי לשיני את וממור ובין האומר כולקן כדלל כולן צמד לישנא. ולפי"א אם אומר אחיות ונכריות מקודשות לי, נכריות מקודשות והלא. אבל הר"ן [קדושין כ"ב ע"א מרפי הרי"ף] כתב שילוק אחר בין את וממור להכא, דבשלמא המס אין סבירא לומר שפמי שזה אין לו יד לקטת שלא יקנה מי שיש לו יד, אבל דרך הלוואה לקנות רע ויפה צימד וכוננו לזכות בכולן, ואם לא קנה אחיות גם נכריות אינן מקודשות אעפ"י שפרט אותן בפני עממן: סעיף ד' ה' ואם אמר בולבן מקודשות לי. גם כאלו אם אמר שפמה וכולקן מקודשות לי מלי בשני טעמים הג"ל [סק"ד] אם מקודשות והלא או ספק:

סעיף ד' ה' בולבן מקודשות לי. ואם אמר שפמה וכולקן מקודשות לי, תליא נמי בדיון קני את וממור שכתבתי בסמוך [סק"ה]:
 סימן מב סעיף א' א' בעל כרחא אינה מקודשת. אע"ג דק"ל [חרי"מ סימן ר"ה סעיף א'] מוכר בעל כרחו זנינה וזנינא, והיא הוי כאלו מכרה את עממה לבעלה, אימא זש"ס [כ"ב מ"ח ע"ב], כיון שעשה הבעל שלא כהוגן אפקעינהו רבנן הקדושין, דק"ל כל המקדש על דעת רבנן מקדש. ואם כפו אותו לקדש, כתב המגיד [פ"ד מאישות ה"א] דלא אמרינן דזונה לכפו אותה, דאשה אינה יכולה לנאח ממנו ולהפקיע את עממה ממנו, אבל איש יכול לגרש בעל כרחו, משום הכי היא מקודשת. ולבאורה י"ל [ד"צומן] הוי אחר תקנת רבינו גרשון דאין מגרשין בעל כרחו, א"כ שיהי דין האשה לאש. ואפשר [ד"צכה"ג שקדש ע"י כפיה לא תיקן רבינו גרשון ויכול לגרש בעל כרחו, וכ"כ בט"ז [סק"ב]. ומוכח ממגיד דס"ל [ד"אס קונה בעל כרחו, קנה, דל"כ מהיכא מימי לומר [ד"אס כפו אותו לקדש דקדושיו קדושין הם, דהא הוא קונה בעל כרחו, אע"ג דיכול לגרשה בעל כרחו, מ"מ איך קונה בעל כרחו, כרחו, אלא ל"ל דס"ל דקונה בעל כרחו כמו במוכר, אלא דהו"א לדמות

סימן מב

אין מקדשין אלא לרצון האשה ובפני שני עדים

וב ה' סעיפים

א' א"א אין האשה מתקדשת אלא לרצונה יהמקדש [א]אשה [א]בעל כרחא אינה

ציונים ומקורות (ו) טור בשם בה"ט סי' מ' הלכות קדושין פ"ב ע"א ורמב"ם שם. (ז) דברי עצמו. (ח) טור בקצת נוסחאות. ראה ב"י. (ט) רמב"ם פ"ט מאישות ה"ב וטור. סימן מב א' (א) לשון הרמב"ם פ"ד מאישות ה"א וטור. שג"ס 2) כ"ה ממנהדרות ש"ס"ז ואילך, וכ"ה ברמב"ם. בר"ר: מקדשות.

ערך לחם

סימן מב סעיף א'. אינה מקודשת בו. אמרה לו קדשני, וזרק הקדושין לתוך חיקה, ונענעה בגדיה להשליך הקדושין תוך כרי דיבור, ואמרה שלא

נחלת צבי

מקודשות אינו אלא לענין ספק, [נ]ואם כן מאי פריך רבא שם לאזני מקיפא דמתימין, דילמא לעולם קני את וממור לא קני ואלן אינה מקודשת אלא מספק, אלא והאי פשוט הוא לרבא דדייקין ממתימין אבל נכריות מקודשות דהיינו מקודשות והלא, וכדעת ז"ל שכתב שיש למחוק מספרי הטור [תיבת] מספק, ע"ש. אבל מ"ש רפ"ן ז"ל [דרישה אות ד'] דאיידי צאמר בפירוט אמת מכן הראייה לביאה [ולכן מקודשת מספק, יש לתמוה, הלא נהדיא פירש רש"י [שם ע"ב ד"ה הרין] אליבא דרבא, והא דלא אוקמא כגון דלמר אמת מכן, משום דמתי ממתימין כולקן, ואין לשבש הספרים ולומר דלחת מכולקן גרסינן ובגון שלא קידש אלא חדא, דאם [לא] כן לא מיתלגא הא דשמעינן לקמן ממתימין אשה נעשית שליח לחברתה במקום שנעשית לה כרה, ע"כ [לשונן]. אם כן והאי דמה דפריך רבא לעיל מיינה אלא לאו דלמר להו אמת מכן וקמיין אין אחיות מקודשות, צאמר כולקן וחתת משתי אחיות קאלמר, וקאלמר הש"ס אצי מתרין לטעמיה צאמר כולקן הראיות לביאה, דהאי דגם לאזני אין לשבש הספרים, זה ברור כשמש בפשט הסוגיא, לכן עיקר כמו שכתב ז"ל למחוק גירסא זו, ע"ש: ה. הלבך נכריות. פירוש, כיון דאיכא שמי דעות, נכריות מקודשות מספק: ו. בין אחיות מקודשות מספק. כבר כתבתי [לעיל סק"ג] דאיפסק הלכתא לאזני לקדושין [שאין] מסורין לביאה הו קדושין:

סימן מב סעיף א' א' אשה בעל כרחא אינה מקודשת. אע"ג דק"ל [ד] הלכך נכריות מקודשות מספק. פירוש, שכיון שיש כאן שתי דעות, יש לנו להחמיר:

סימן מב סעיף א' א' אשה בעל כרחא. אע"ג דבגי מקח אמרינן [חרי"מ] נכריות מקודשות והלא, וכדעת ז"ל שכתב שיש למחוק מספרי הטור [תיבת] מספק, ע"ש. אבל מ"ש רפ"ן ז"ל [דרישה אות ד'] דאיידי צאמר בפירוט אמת מכן הראייה לביאה [ולכן מקודשת מספק, יש לתמוה, הלא נהדיא פירש רש"י [שם ע"ב ד"ה הרין] אליבא דרבא, והא דלא אוקמא כגון דלמר אמת מכן, משום דמתי ממתימין כולקן, ואין לשבש הספרים ולומר דלחת מכולקן גרסינן ובגון שלא קידש אלא חדא, דאם [לא] כן לא מיתלגא הא דשמעינן לקמן ממתימין אשה נעשית שליח לחברתה במקום שנעשית לה כרה, ע"כ [לשונן]. אם כן והאי דמה דפריך רבא לעיל מיינה אלא לאו דלמר להו אמת מכן וקמיין אין אחיות מקודשות, צאמר כולקן וחתת משתי אחיות קאלמר, וקאלמר הש"ס אצי מתרין לטעמיה צאמר כולקן הראיות לביאה, דהאי דגם לאזני אין לשבש הספרים, זה ברור כשמש בפשט הסוגיא, לכן עיקר כמו שכתב ז"ל למחוק גירסא זו, ע"ש: ה. הלבך נכריות. פירוש, כיון דאיכא שמי דעות, נכריות מקודשות מספק: ו. בין אחיות מקודשות מספק. כבר כתבתי [לעיל סק"ג] דאיפסק הלכתא לאזני לקדושין [שאין] מסורין לביאה הו קדושין:

גור אריה

סימן מב סעיף א' א. אינה מקודשת. וכמו עממות יוסף ריש פרק האשה נקנית [ב' ע"ב], לכיון דבעל הלכות גדולות [הגטות בבא בתרא] ורז אלא

באר הגולה

דלמר [ונ]ואם אמת וממור קנה, דק"ל [ב]כתובות י"ג ע"א [הלכתא כוומיה [בד"י]. ת. שם בשם בה"ג [ו] ה' הלכות קדושין [וכ"כ הרמב"ם בפ"ט [ומאישות ה"ב], כולקמא אליבא דלזני שם [קדושין ג"א ע"ב] דמוקי למתימין דלמר הראייה לביאה וכו', דלענין קדושין מודה רב נתנן, ודלכיון שהוא מקדש במילה אמת לא נחלק דיבורו, וכיון שאין האחיות מקודשות אף האחיות אינן מקודשות. סעיף ד' ט. מדברי הרמב"ם שם. י. דברי עצמו ולחומרא, וכמ"ש בסעיף דלעיל. סימן מב סעיף א' א. מסקנת הגמ' מדמתן האשה נקנית, ריש קדושין [ב' ע"ב]. ב. כמר בר רב אשי, ב"ב דף מ"ח ע"ב.

ביאור הגר"א
 ה. ו"א כו'. עיין בצר הגולה [אות ח'], וכ"כ הרא"ש [קדושין פ"ב סי' כ"ב-כ"ג] ושאר פוסקים לדעתם: סעיף ד' ו. אם היה כו'. כנ"ל [בסעיף ג']. ז. מספק. ר"ל צמחולוקם הניל דסעיף שקדש:
 סימן מב סעיף א' א. אין כו' והמקדש כו'. קדושין ב' ב', מ"ד א', יבמות

פתחי תשובה

סימן מב סעיף א' א. בעל כרחא אינה מקודשת. עיין באר היטב

באר היטב

סימן מב סעיף א' א. אינה מקודשת. שנים אומרים נמקדשה צאונם ושנים

ראש פינה - עקבי הכית

קדושין גמורים הם רק דאין לא ידעינן על איהו. אבל דברי רש"י לכאורה ז"ע, דהא פירש אליבא דרבא, והוא ס"ל בגמ' [ד]קדושין שאין מסורין לביאה לא הו קדושין, וא"כ הו והאי לאו קדושין. ואולי כוננו דמ"מ הוא משום דאין מסופקין הי מייניה ולכן הו קדושין שאין מסורין לביאה והוא דהא אינה מקודשת. כנ"ל בפשטות. וראיתי בספר אבני מילואים [סק"א] עמד בדברי רש"י, ע"ש מ"ש בזה:
 סימן מב סק"א. ומוכח ממגיד כו'. גם ה"מ [סק"א] דייק מפשט לשון גליון מהרש"א

ועל זה כתב זה אינו, דכיון ד[ב]אמת מהאחיות לבד הו ג"כ ספק קדושין טוב הו [ב]הנכריות והאי קדושין. ודברים אלו הם מהגמ' [קדושין ג"א ע"ב] דקאלמרה, רבא מתרין לטעמיה דלמר כולקן וחתת משתי אחיות מקודשות לי, ופירש רש"י [ד"ה הרין], דהשתת לאו את וממור הוא, דהא דאין האחיות מקודשות מטעם ספיקא הוא דלא ידע הי מייניהו קידש כו'. ודברי הג"ש נכונים בפשטות. דהא אין ק"ל קדושין שאין מסורין לביאה הו קדושין, וא"כ

סימן מב בראשו. ובפני שני עדים. ומקבלים עדות שלא בפניה, כיון דלאפרשי מאחוריהו הו כל העולם בעלי דין, וכעדים מעידים פירות של פלוני עלה הם. משונת רדב"ז ח"א ושי

הלכת מחוקק

מליוו ויהי, מאחר שאינו מקבל שום דבר, דלו מסממא אינו גומר ומקנה. ואין חילוק בין מוכר חפץ דממים בלונג, או מוכר חפץ זה בחפץ אחר, אע"פ שהוא נקרא ג"כ לוקא, וסממא אמרו [שם סימן ר"ה סעיף ג'] פשרה הרי הוא כמכר, אם נתפשרו בלונגם שזה יתן לה סך מעות וזה יתן לה חפץ פלוני, הוי כמכר, אע"פ

אבן העזר מב הלכות קידושין

הלכת מחוקק רנמ

כמר בר רב אשי דאמר [ב"ב מ"ח ע"ב] מליוו וקדיש לא הוה קדושין, מאחר דהוא עשה שלא כהוגן לפיכך עשו חכמים שלא כהוגן ואפקעינהו רבנן לקדושי מיניה, ועשו המעוטה ממנה (ו) [ד"ל] המקדש אדעמא דרבנן מקדש, אלא חוקמוס אדיניה ככל הלוקא בלונג, והולקוס סוגרים דגם כאלן עשו תקנה, אבל מדינא כ"ע מודו

בעל כרחו הרי זה מקודשת

ציונים ומקורות ג) טור בשם הר"ף ובעל העיטור אות מ' מודעא מ"א ע"א, ואת ק' קדושין החלק השני ע"ח ע"א.

דאין חילוק בין האיש הקונה בלונגם להאשה [ה]נקנית בלונגם. על כן אני תמה מה שכתב הרב בג"ה צ"ח צ"ח

שאהד נקרא לוקא, אלא והאי משמע דאין חילוק בין מוכר ללוקא. ולא נתלוק כאן בלשון שקדש, אלא שהרמב"ם [שם] סוגר דב[א]יש הקונה לא עשו תקנה להפקיע [ה]קדושין [ולפסוק

נחלת צבי

דעת הרמב"ם צ"פ מהלכות אישות [ה"א], וכמזכר הרב המגיד [שם] דלא אפקעינהו רבנן אלא [בשאלה] [כשנאנסה] האשה, מפני שאם היו הקדושין קדושין לא הימה יכולה להפקיע עממה ממנו אלא ברלונג, אבל האיש הרי הוא יכול לגרשה בעל כרחו. ויש אומרים כו'. קן היא

כרחו של אשה, על כן הוי כובינא דאגב אונס גמר ומשעבר בפשיה לגבה. ועכשיו שאין מגרשין בעל כרחו מכת חרם דרבינו גרשום, יש לדמות איש לאשה, אלא דנראה דכה"ג לא שייך חרם דרבינו גרשום:

דעת הר"ף [מביאו הטור] ובעל העיטור [אות מ' מודעא ואת ק' קדושין החלק השני], ועיין בסמ"ג [עשין מ"ח] והב"י [עשין מ"ח] וז"ל [ב"ח אות א']:

באר הגולה

ד. שם בשם הר"ף [וראה ב"ב כ"ו ע"ב מדפי הר"ף] ובעל העיטור [אות מ' מודעא ואת ק' קדושין החלק השני].

ביאור הגר"א

שם [ד"ק] וקא מליוו חזין שקיבל מעות, וכמ"ש שם [ב"ב מ"ח ע"א] מודה שמואל כו', ועיין מוס' שם ד"ה אילומא כו' וד"ה קדיש כו' ושם ע"ב, וכמ"ש ב"י צ"ח צ"ח סימן ר"ה מחודש ג' בשמו, וכמוהו הרב שם סוף סימן ר"ה [ב"ב מ"ח ע"ב] וכן עיקר, מנועט מאל, והוכיח ממוס' הג"ל ד"ה קדיש כו' וי"ל כו', משמע דבכסף בלא"ה מהני ואע"ג דלינה אלא שזה פירוט, וכי"ל, והאריך שם, וכ"ש שגויה השרה, דלאמרינן [בבמות ס"ג ע"א] קפון חזין, וכי למוכר יומר הנהא בקבלת דמים מלוקא בשדה, וכ"ש לפי הסמ"ג [שם] דמ"ש שם [ב"ב מ"ח ע"ב] תלוה וקדיש על האיש קאי, וכ"ש כמכר, כמ"ש [בבמות שם] קפון חזין ממון נסיע איתמא. ונראה שהכריחו למ"ג לפרש כן, קושית מוס' הג"ל ד"ה קדיש כו'. אבל הגהות מיימוניות [פ"ד מאישות אות א'] תמה עליו, וכמזכר כפירוש רש"ם [ב"ב שם ד"ה תליוה] ומוס' [שם] ד"ה תינתן דעל האשה קאי, ממש [שם] הוא עשה כו'. ואין לומר ג"כ היא עשהה שלא כהוגן כו' ואפקעינהו כו', דא"ל לה, שהרי יכול להפקיעה בגט בעל כרחו, משא"כ נדדיה. מגיד משנה [שם]. וכמ"ש ברש"י פ"ד דיבמות [ק"י ע"ב] ויש פ"ה דגיטין [מ"ט ע"ב]:

פתחי תשובה

פשיטא דבעי כפרה, והקדושין היינו כפרתו כו', וא"כ הוה שפיר כמו קרבן וכופין אותו לכו"ע ואין על זה שום חולק. אלא דלפ"י לא עדיף מקרבן עצמו שצריך שיאמר רוצה אני עכ"פ. אבל לפע"ד אין בזה שום חסם סופר כמ"ש [ה"א] סי' ק"יב, במי שרוצה לבגוד בהמשודרת שלו ויש ביד מנהיגי הקהילה לכופו ע"י מושל העיר להכניסו לחופה, אם יש חשש בזה מחמת מקדש בעל כרחו. והרב השואל צידד להתיר, והאיל שהח"מ [סק"א] שכתב באנסוהו לקנות אינו קונה, ולא נשאר כאן ספק רק משום י"ב [ב"ב מ"ח] [מ"ח] ע"ב עשיתי סימוכים לדברי רמ"א בשם בעל העיטור [אות מ' מודעא] הג"ל דמי שכופין ליקח לא מהני כו', מ"מ נידון דידן שאני ולא דמי לכפווהו ליקח, דהא מבואר בב"ב שם [מ"ח ע"א] דגבי קרבן כופין אותו עד שיאמר רוצה אני, משום דניחא ליה דלהוי ליה כפרה, וע"ש בתוס' [ר"ה אילימא] דכל כיוצא בזה דמחריב לעשות הוי כמכר, מעתה ע"כ זה דנתחבטו בזה, היינו בשכופין לקדש בעלמא, דזה הוי כולוקא, אבל זה שהתחייב עצמו בחרם וקנס, ואפילו אם שילם הקנס לא נשטר מהחרם, ומכ"ש בגידון דידן שאין לו לשלם,

ב. ויש אומרים שאינה מקודשת. עיין מה שכתבתי לקמן סימן נ' סעיף ו' סק"ח בענין הקנסות והחרמות שעושין בשידוכין, למה אין מתירין אותם קודם הקדושין שלא יאה דומה לאונס, ע"ש. [ועיין בתשובת חתם סופר [אה"ע"ו ח"א] סי' ק"יב, במי שרוצה לבגוד בהמשודרת שלו ויש ביד מנהיגי הקהילה לכופו ע"י מושל העיר להכניסו לחופה, אם יש חשש בזה מחמת מקדש בעל כרחו. והרב השואל צידד להתיר, והאיל שהח"מ [סק"א] שכתב באנסוהו לקנות אינו קונה, ולא נשאר כאן ספק רק משום י"ב [ב"ב מ"ח] [מ"ח] ע"ב עשיתי סימוכים לדברי רמ"א בשם בעל העיטור [אות מ' מודעא] הג"ל דמי שכופין ליקח לא מהני כו', מ"מ נידון דידן שאני ולא דמי לכפווהו ליקח, דהא מבואר בב"ב שם [מ"ח ע"א] דגבי קרבן כופין אותו עד שיאמר רוצה אני, משום דניחא ליה דלהוי ליה כפרה, וע"ש בתוס' [ר"ה אילימא] דכל כיוצא בזה דמחריב לעשות הוי כמכר, מעתה ע"כ זה דנתחבטו בזה, היינו בשכופין לקדש בעלמא, דזה הוי כולוקא, אבל זה שהתחייב עצמו בחרם וקנס, ואפילו אם שילם הקנס לא נשטר מהחרם, ומכ"ש בגידון דידן שאין לו לשלם,

ראש פינה - הלכת השרה

זה כתב שפיר דכ"ש דקנה, די"ל ג"כ אגב אונסיה וזווי, היינו כיון שצריך ליתן מעות, גמיר וקנה. ואין זה דוחק לומר שאינו רוצה לקנות מתנה, דהא גם בגמ' מציינו כן בכריתות כ"ד [ע"א], מקבל מתנה שאמר אי אפשי בה כו' ע"ש. ולפ"י לק"מ מכאן, דכאן שאנסוהו לקדש הרי היה צריך ליתן לה איזה דבר, ולכן היא מקודשת דאמרינן גמר וקנה אותה, כנלע"ד. ודע דנראה פשוט [נ"א] מסר מודעא דאי לא הוה קדושין, דלא עדיף מתליוהו וזכין דודאי הוי בזיניה בזיני, ומ"מ מהני מסירת מודעא כמ"ש באמריה להמוכ"ז כי לדעתו טוב להפריד בין הדברים, עכ"ד [ע"ש]:

גליון מהר"ש

פשוט מהיו תאל, דא"ל לדעתה לגירוסיה. ועיין סימן ע"ו סעיף ג' בהגהת שו"ע בקדשה ברמ"א: שם. וי"א שאינה מקודשת. ואם לא נצו ענין לקדש אלא שצ"ל לתלותו והוא פייס אונס נמה שקדשה, אפשר דמה לא שייך הוא עשה שלא כהוגן. גם היריעותא שכתבו ה"ש [סק"א] ו"מ [סק"א] דהוי אנסוהו לקנות, אפשר אינו שייך בזה. למ"ש ה"ש [מ"מ] ח"מ סימן ר"ה סוף אות י"ב, דכמ"ג א"ל לנכדא דלגב אונסי [חזו"ח כו']:

סימן מב סק"א. ואין חילוק בין מוכר חפץ כו'. זהו ג"כ הוכחה למה שכתב דגם קונה באונס מהני, דהרי ודאי אין חילוק בין מוכר חפץ כו'. וסתמא אמרו פשרה כו'. זהו הוכחה דאין חילוק כנ"ל, שאחד נקרא כו'. על כל אפי' תמה כו'. עיין בספר נתיבות המשפט [משה"א סק"ח] שם כתב דהשו"ע כתב כאן דעת הרמב"ם [פ"ד מאישות ה"א] רק לחומרא דקדושין. ואין זה תירוץ לקישות הח"מ שהקשה לכו"ע. ולדעתי היה מקום לומר דמה שכתב שם הרמ"א אנסוהו לקנות, ר"ל לעשות קנין באיזה דבר במתנה בלא מעות, זהו לא מהני בעל כרחו, אבל אנסוהו ליקח במעות, על

מליווהו כו', וי"א שיש ר"ה וס"ח י"ב א"ל לפ"י בלונג אמה אף בלונג דעשה אפקיע, ויה לא מסתבר כ"כ. ועיין גליון בסמ"ק על פיוט וי"ל שאינה מקודשת: שם. בעל כרחו הרי זה מקודשת. כיון שצ"ל לגרשה בעל כרחו. הרב המגיד ר"ס פ"ד מליווהו [ה"א]. וא"כ זומן הזה שאין מגרשין בעל כרחו, אינה מקודשת. משונה עבודת הגרשוני סי' ל"ו, וסיים, ועיין ל"ע אף שהקבלה נכונה. ולדעתי הענין הנזכר, דילמא כמ"ג לא מיקן רבינו גרשום ומסר לגרשה בעל כרחו, וא"כ הוא,

רם בית שמואל

אבן העזר מב הלכות קידושין

חלקת מחוקק

מדברי בעל העיטור [אות מ' מודעא], והסוברים ממוסר, דלאן משמע דאין מילוק בין קונה למקנה:

קדשני וזרק קדושין. מכאן נמי משמע דל"ז רצון על הוסיקה, אלא אם היה רצונו על הקדושין חזק לה קדושין. מקודשת, וכ"כ בט"ו [סק"ג]:

אפילו הכי הוי מקודשת (תשובת מוה"ר סוף ספר נשים"ה) ואין הולכים בענין קדושין אחר אומדנות והוכחות המוכחות שלא ציונים ומקורות ד' בצינו המקורות בכת"י שעל מהדורת גרפו שבי"ז: סברת קארו. ה' בתשובת מיימוניות סי' א' שנו"ס סימן מב 1) כ"ה במהדורת הנחלת צבי וכן במהדורת תרכ"א, ובד"ר ועוד: קדשוני.

טורי זהב

ג. אמרה תחילה קדשני. דוקא כשאמרה תחילה הוא הדין קן, אלא כשלא אמרה תחילה אינה מקודשת, וכמ"ס הרא"ש במשנה [כלל ל"ה סי' י"א] והביאו הטור, והוא מ"ש הרב הג"ה היה חייב (לו) [לה] מעות כ"א: ד. תוך כדי דיבור. דק"ל [נדרים פ"ז ע"א ב"ב קכ"ט ע"ב] נקדושין משום סומנא דאש דמוך כ"י דיבור לאו כדבור דמי:

אם באו הקדושין לחצירה, ובוה ודאי צריך שיוודע תחילה שהוא הלך לה מזה ושתקה, אינה מקודשת, והוה שתיקה דאחר מתן מעות ולא מתקדשת כדלקמן, ע"כ כתב הרמב"ם כיון שרצתה שיוודע לה קידושה כו'. ומ"ח ז"ל [ב"ב סימן ל' אות א'] דק"ק לומר מכת ההיא דסימן ל' שזכרנו, דבעינן שתהא מרצה על הוסיקה, ולא מיבעיא אם פירשה בהדיא תן לי הקדושין בידי דאין כאן קדושין כלל אם שינה וזרק לה, אלא אפילו אמרה סתם קדשני וזרק לה, אינן קידושי ודאי אלא ספק, שמא מקדשת שלא שיינה ממה שהקפידה לומר בידי הר"ל שלא מדעתה, אבל אם אמרה סתם קדשני, כונתה בכל מידי דהוה קדושין, וכמפורש כאן בדברי מהר"ם. ודאיה עוד מ"ש הטור סימן כ"ח בשם הרמ"ה, באומר כנסי סלע זה לפקדון וחזרו ואמרו התקדשו בו כו', [ד"קא דשקלתימה ושתיקה מקודשת, אבל זרק לה אפילו לחיקה ולא שקלתימהו אלא שתקה ואולא לעלמא, שתיקה כה"ג לאו כלום היא, דהא דתנן [ראה גיטין ע"ה ע"א] זרק לה קידושה קרוב לה מקודשת, היינו היכא דארצאי מעיקרא לקדושי ליה כו', משמע דארצי רצונו אלא לעיקר הקדושין, אבל לא לענין הוסיקה. ומ"ח ז"ל פירש שם

ג. אמרה תחילה כו'. זה דברי מהר"ם שהביא ב"י בשם חשבות מיימון [סוף ספר נשים סי' א.], משמע דאע"ג שלא פירשה תחילה שיקדשה ע"י זריקה הוא זרק לה, מקודשת. והא דאיתא בסימן ל' תחלת הסימן [סעיף א.], אלא כיון שרצתה לזרוק לה קידושה כו', והוא לשון הרמב"ם [פ"ד מאישות הכ"א], אין הכונה שצריך רצונו שלה בפירוש על הקדושין שיהיו ע"י זריקה, אלא דהתם קמ"ל דהיא מתקדשת אפילו אם באו הקדושין לחצירה, ובוה ודאי צריך שיוודע תחילה שהוא הלך לה מזה ושתקה, אינה מקודשת, והוה שתיקה דאחר מתן מעות ולא מתקדשת כדלקמן, ע"כ כתב הרמב"ם כיון שרצתה שיוודע לה קידושה כו'. ומ"ח ז"ל [ב"ב סימן ל' אות א'] דק"ק לומר מכת ההיא דסימן ל' שזכרנו, דבעינן שתהא מרצה על הוסיקה, ולא מיבעיא אם פירשה בהדיא תן לי הקדושין בידי דאין כאן קדושין כלל אם שינה וזרק לה, אלא אפילו אמרה סתם קדשני וזרק לה, אינן קידושי ודאי אלא ספק, שמא מקדשת שלא שיינה ממה שהקפידה לומר בידי הר"ל שלא מדעתה, אבל אם אמרה סתם קדשני, כונתה בכל מידי דהוה קדושין, וכמפורש כאן בדברי מהר"ם. ודאיה עוד מ"ש הטור סימן כ"ח בשם הרמ"ה, באומר כנסי סלע זה לפקדון וחזרו ואמרו התקדשו בו כו', [ד"קא דשקלתימה ושתיקה מקודשת, אבל זרק לה אפילו לחיקה ולא שקלתימהו אלא שתקה ואולא לעלמא, שתיקה כה"ג לאו כלום היא, דהא דתנן [ראה גיטין ע"ה ע"א] זרק לה קידושה קרוב לה מקודשת, היינו היכא דארצאי מעיקרא לקדושי ליה כו', משמע דארצי רצונו אלא לעיקר הקדושין, אבל לא לענין הוסיקה. ומ"ח ז"ל פירש שם

גור אריה

ב. ואין הולכים בענין קדושין אחר אומדנות. נת גדולים שרימה אותה מי שאינו ראו לה וקדשה, והיא אומרת שמואסת נה, עיין הרא"ש כלל ל"ה וסי' ב"ג, הניחה כ"י סימן קנ"ד:

ביאור הגר"א

דברים שנזכר אינן נדרים כמ"ס שם (כ"י) [ג' א.]. ואע"ג שזוקה אח"כ, מוך כ"י דיבור לאו כדבור דמי, ולענין קדושין, כמ"ס סוף נדרים [פ"ז ע"א] ופ"ח [כ"ד כ"קט ע"ג]: ד. ואין הולכין כו'. משום סומנא דאש דמי, ושלא אלמנו [שם] מוך כ"י דיבור לאו כדבור, כמ"ס רש"י שם [ב"ב ק"ל ע"א ד"ה וקדושין]. ואמרין [קדושין ד' ע"א], איתמא ככל דהו ניחא לה. שם [בתשובת מוה"ר"ם המובאת בצינונים שבהג"ה]:

ג. אמרה תחילה כו'. דנל"ה אינה מקודשת כיון שזוקה, כמ"ס [קדושין ח' ז' ה' שדמיניהו כו' לא מיבעיא כו', משל"כ בלמנה. ועיין לעיל סימן ל' סעיף ו'] דנל"ה אמרה, אפילו בלא שדמיניהו לאו כלום לעמ רמ"ה [נד רמ"ה קדושין י"ב ע"ב], משל"כ בלמנה, דל"ס לא יערה הו קדושין כמ"ס שם סעיף א', וא"ל ללמנה אלא כחוב וגול דיקה, אלא נפקדון א"ל, וכ"כ בקדושין, וק"ל שאלמנה שנלמנה לא היה אלא לשוק,

פתחי תשובה

ג. המוכחות שלא כיונה. עיין בתשובת נודע ביהודה [קמא אהע"ז] ריש ג. נ"ט שכתב, לכאורה יפלא, למה לא נאמן לה שלא כיונה לשם קדושין, והא דאחד נאמן באיסורין אפילו בשלח, ולא בענין שהיא בידו כי אם היכא דאיתחזק איסורא, והכא לא איתחזק, דעל תחילת הקדושין באנו לדין וארובה בחזקת פגויה עומדת. אמנם באמת אין טעמו של מהר"ם [המובא בצינונים שבהג"ה] משום דלא מהימנא, אלא מהימנא, אך שאין אנו משגיחין על הכונה, והדברים הולכים אחר הפה, ואפילו אם המחשבה לא כן היא, דברים שבלב אינן דברים. והאריך בזה ומסיים, יצא לנו מזה, שלענין נאמנות בדבר שאינו נגד חזקה, בין המקדשת ובין המתקדשת נאמנים, [ואפילו לדעת הבי"ש ורבינו ירוחם [נתיב כ"ב ח"א, המובא] לעיל סימן כ"ז בב"ש סק"ה] שגם האשה לאו כל כמינה לומר שלא הבינה, אולי הוא כיון דלישנא ברידא הוא ריעא טענתה לומר שלא הבינה, אבל במה שאין בו ריעותא מהימני, דאי אפשר לסתור סוגית הש"ס [גיטין ב' ע"ב ועוד] דעד אחד נאמן באיסורין היכא דלא איתחזק, עכ"ל ע"ש. והנה מכלל דבריו נראה שתופס בפשיטות דבלא איתחזק נאמן עד אחד אפילו בדבר שבערוה, וכן נראה דעתו [שם] בסי' ל"ח ובסי' ס"א וכמו שכתבתי לקמן סימן ע"א א' [סק"ג], אך בסי' ג"ד שם, יובא לקמן סימן קנ"ז סעיף ד' [סק"ט] מסתפק בהו. ועיין בספר בית אדם שער ב"ה השמים סוף סי' כ"ט כתב וז"ל, ומשמע מתוס' גיטין ב' [ע"ב ד"ה הו] דאפילו בדבר שבערוה מהני, ומחידושי רשב"א שם משמע הכי ביותר, וכ"כ הרמב"ן בהדיא [שם ס"ד ע"א], הביאו הר"ן בפרק התקבל [שם ל' ע"א מרפי הר"ף] גבי האומר לשלוחו צא וקדש לי אשה. אך מר"ן בחידושי גיטין [ב' ע"ב] משמע דבערוה לא מהני, וכ"כ בהדיא בפרק התקבל שם. אך שהראיה שהביא צ"ע, דבזויתא אשתך [קדושין ס"ו ע"א] היא בחזקת היתר, ולכ"י לא מהני עד אחד. ועוד, שהר"ן כתב בב' מקומות [שניהם בקדושין כ"ז ע"א מרפי הר"ף] דעד אחד מהני, עיין ב"ש סימן ל"ז סקמ"ה ושם סעיף כ"ד הביאו הרמ"א, עיין ב"ש שם סק"ג, וכ"כ מהר"ט [בחידושי על הר"ף שם]. והא דמשמע מדברי הנ"י [ויכמת כ"ח ע"א מרפי הר"ף] בשם ריטב"א [שם פ"ז ע"ב], הביאו הש"ך ביו"ד סימן קנ"ז סק"ד, דעד אחד לא מהני, זה אינו, כי המעין בני"י בהאשה רבה, מבוואר דריטב"א ס"ל דבעד אחד אפילו איתחזק איסורא מהימן, ובוה כתב דבערוה לא מהימן, אבל בלא איתחזק לא מיירי כלל. ובמהר"ק שורש ע"ב כתב בהדיא דעד אחד בערוה היכא דלא איתחזק איסורא נאמן, וכדאי הוא לסמוך עליו, עכ"ל. שוב ראיתי בתשובת בניי כהונה [אהע"ז] סי' י"ח בתשובה מכן המחבר העיר בזה על דברי הנודע ביהודה הנ"ל שתופס בפשיטות דנאמן, דהלא אשלי רברבי ס"ל בהדיא דעד אחד אינו נאמן בדבר ערוה אע"ג דלא איתחזק, הלא המה הר"ן בפרק התקבל [שם] והנ"י ביבמות דף פ"ח [כ"ח ע"א מרפי הר"ף], וכן (מבוואר) [הוכיח ב] [דעת הרא"ש בקדושין דף ס' ע"ב, והנהיג בצ"ע]. [גם בתשובת רבינו עקיבא איגר ז"ל [קמא] סוף סי' צ"ז עמד בזה ע"ד הנודע ביהודה הנ"ל, ומ"מ צירף זה לסיני ע"ש]. וע"ש [בבגרי הכהונה] בסי' כ' בתשובת הגאון מהר"ר פנחס ז"ל, ובסי' כ"א שם בתשובת הגאון מהר"ר צבי הירש ז"ל מגלוגא מ"ש בזה, ועיין עוד בתשובת ברית אברהם [אהע"ז] סי' פ"ב מזה:

ראש פינה - עקבי הבית

סק"ב. מכאן נמי משמע כו'. ר"ל, ומ"ס לעיל סימן ל' סק"ב ובח"מ שם [סק"א]:

לשבת הסופרים

סימן מב סעיף א' בהג"ה. לשחוק בעלמא. ז"ל, עיין שמואל [אחריו] ח"א סי' פ"ה ע"ד וק"ל מת"ס:

גליון מהרש"א

שם בהג"ה. ואין הולכין בענין קדושין. ולא אמר בטענת זו ונתן לה דבר אחר, י"ל דהו גילוי מילתא דמוכח, ועד לאן לא אמר הרשב"א בטענת זו ודאי סי' א"ח סוף סוף כיון דראמה שאינה טענת מקודשת, אלא היכא שנאמנת לו בקדושין, דלא תאמר שהוטעמה, אבל י"ל דנלמנא שהיא דרך שחוק. מטעם שב יעקב תלך אהע"ז סי' כ': שם. והוכחות המוכחות שלא כיונה. כיון דליכא נמי למימר איתמא ככל דהו ניחא לה. מטעם מיימוני והעובת בצינונים שבהג"ה. ואלו דנלמנא הוא לן לו גזרות אנשים לא שני ז' דהא גם כל דהו לית לה. מטעם ענינה הגרשוני סי' ל"ה עלה כ"ט סוף ע"ד:

עדין הלכות קדושין סימן מ"א ס"ב השלשה סה 129

אחתו וכיוצא בהן ואמר הראויה מבם לביאה מקודשת לי שארי נשים מקודשות ואם אמר כולכם מקודשות לי שארי נשים מקודשות מספק וכמעטים שנתבארו ועל"מ סק"ב הביא מהריטב"א לענין קדושין שאל"כ ל"ע דאם נאמר ברירה קדושין המסורין מתלחו הוא ע"ש והרבה טרח בזה וכפ"מ בסעי' ב' אין זה שייכות כלל לברירה דאין לא נאמן לו ושמא כיון בשעת מעשה להאמת ול"ל שזה כוונת תוס' רי"ד שהביא הא"מ ולתנם הקשה שליו מברירה ע"ש ודו"ק :

אמר כולכם ואחת מאחיות הנכריות מקודשות וודאי והאחיות שתיקן צריכות גם כן וזה לא דמי לקני את וחמור דהא אם היו יודעים את מי מהאחיות קידש הוה גם אצלה קדושין נמורים ועתה מפני העדר ידיעה זו שתיקן צריכות גם מספק אבל הנכריות מקודשות בוודאי :

ח וכן הדין אם היתה בתוך הנשים שקידש שפחה או כותיה או שהיא ערוה עליו כגון א"א או בתו או

סימן מ"ב [אין מקדשין אלא ברצון והעדים צריכים לראות הקדושין ובו נ"א מעין]:

רוצה אני נמ"ט וקדושיו קדושין מדינא וזה דומה לקניין שדה שנהנה מהפירות וה"נ נהנה ממנה שהרי היא משועבדת למלאכתו ומעמיד זרע ממנה ואף שמתחייב במזונותיה מ"מ טובתה מרובה מהוצאתה והרי גם על שדה יש הוצאה :

ב וזהו מדינא אבל חכמים תקנו כשאנס אשה לקבל קדושין אפקעינהו רבנן לקדושין מיניה כיון שעשה שלא כהוגן נ"כ מ"ח: אבל כשאנסוהו לקדש והיא עשתה שלא כהוגן ס"ל להרמב"ם דלא אפקעינהו רבנן להקדושין שלא הוצרכו לכך שהרי יכול לגרשה בע"כ ואם אינו חפץ בה יגרשנה אבל היא שאין ביכולתה להתגרש בעל ברחו הזכרתי חז"ל להפקיע הקדושין וה"מ ואפילו בזמנ"ו שיש תקנת רגמ"ה שלא לגרש בע"כ וא"כ היה לנו לבטל הקדושין גם אם כפו אותו אך בכזה לא תיקן רגמ"ה ויכול לגרשה כדין תורה נפ"ו :

ג וזהו דעת הרמב"ם והעומדים בשיטתו אבל כמה מרביתנו ס"ל דכשאנסו לאיש לקדש אשה אינה מקודשת מדינא דהם ס"ל גם בקניין שדה דרק באנסוהו למכור מכירתו מכירה אבל אנסוהו לקנות שדה אין קניינו קניין וכמ"ש רבינו הרמ"א בח"מ שם ואע"ג דוודאי עדיף לקנות מלמכור מ"מ קנייה תמיד הוא מרצון אבל מכירות שדות ע"פ רוב הם באונס דאי לאו דאיצטרך ליה זווי לא הוה מוכר ולכן גם באנסוהו למכור הוה מכירתו מכירה נ"כ מ"ז: ואף דלא דמי אונס דנפשיה לאונס דאחרינא מ"מ אנסא נמר ומקנה כקבלת מעות אבל בקונה לא מצינו ענין הכרח כלל ולכן גם כשאנסוהו לקדש דמי לקניין ג"כ אינה מקודשת מדינא וגם זה גרוע מקניין שדה ליקח אשה שהיא נגד יצונו וכיון שיש בזה מחלוקת הפוסקים אם אנסו לאיש לקדש

א כתב הרמב"ם ו"ל רפ"ד אין האשה מתקדשת אלא לרצונה והמקדש אשה בע"כ אינה מקודשת אבל האיש שאנסוהו ע"ה שקידש בע"כ ה"ז מקודשת עכ"ל וטעם הדברים דאע"ג דמיכתא דפשיטא דקדושין צריך להיות מרצון בין מהאיש דכתיב כי יקח איש אשה וגם מצד האשה בעינין מרעתה שהרי בעינין דעת המקנה נרטי מ"ד, והיא המקנה א"ע לו וכן כתיב והלכה והיתה לאיש אחר מדעתה משמע ורטי נבמות י"ט: מ"מ כמו דבמקח וממכר שצריך להיות מרצון המוכר והקונה ועכ"ז קי"ל שאם אנסו לאיש למכור שדהו וקבל דמי השדה בעצמו או שאמר דוצה אני המכר קיים כמ"ש בת"מ ס' ר"ה אם לא שמסר מורעה ובלא זה אמרינן דאגב אונסיה נמר ומקני כיון שקבל מעות ה"נ אשה זו שהיא כמוכרת עצמה לו אם אנסוהו שתתקדש לה וקבלה מעות הקדושין בעצמה או שאר מין קדושין כשאמרה רוצה אני אמרינן דאגב אונסה נמרה ומיקנייה נפשה ונקרא זה רצון אע"ג שהיה ע"י אונס ואע"ג דטעמא דמכר נתבאר שם דלכן נמר ומקנה מפני שקבל מעות וא"כ בקדושי שמר וביאה הלא אינה מקבלת כלום והוה כמו מתנה דלא קנה כמ"ש שם וגם בקדושי כסף תינח כשקודשה בממון הרבה אבל קידשה בפרומה הרי לא שייך לומר דמשום המעות הקציתה א"ע לו אמנם האמת דבקדושין הוה כקבלת מעות שהרי מתחייב א"ע בשאירה כמותה ועונתה ותוס' נ"כ מ"ח: ועוד דאיתתא בכל דהוא ניתא לה דסב לסיבה סן דו נמקי' שסו ולכן הוה כמכר וכן באנסוהו לקנות שדה ס"ל להרמב"ם דהמקח קיים כשאמר רוצה אני וק"ו ממכרת שדה דהא מוב לאדם לקנות מלמכור ואג"ל וכן כשאנסוהו לקדש הוה כקניית שדה וכיון שאמר לה הרי את מקודשת לי ה"ז כאומר

דבסי' ל' סעי' י' מביאר דבזיקה תוך כ"ד לאו כלום הוא ואפילו בדרשין כמ"ש שם מ"מ הכא שאמרה החלה קדשני חיישינן שבאמת נתרצתה כשורק לתוך חיקה ומיד תוך כ"ד חורה בה ובקדושין לא מהני חורח אף תוך כ"ד כמ"ש במ"י ל"ח סעי' נ"א ומלשון רבינו הרמ"א משמע דהוה קדושין ווראים ואע"ג שבארנו שם ריש מהפוסקים דס"ל דתוך כ"ד הוא רק חומרא בקדושין וא"כ לפ"ו לא הוה רק ספק קדושין אמנם רבותינו בעלי הש"ע שם בסעי' ל"ד נראה דס"ל דמעיקר דינא כן הוא כמ"ש שם ואע"ג דלא אמרה קדשני בזיקה הקדושין מ"מ כיון דלא אמרה להדיא הן קדושין לידי אלא קדשני סתם מקודשת אפילו בזיקה נכ"ז :

אמנם א"א לומר דכוונתו לקדושין ווראים דהא בלא זה כיון שאומרת שכיונה לשחוק בעלמא נהי דאין הולכין בקדושין אחר אימרת והוכחות מ"מ אין זה רק מפני חומר הקדושין והג"ח סק"ז וא"כ לפ"ו גם בלא מעם חורה תוך כ"ד אין זה רק ספק קדושין ואע"ג דמעיקר הדין דברים שבלב אינם דברים מ"מ היכא דמוכחא מילתא שכיונה לשחוק בעלמא הוה דברים דהא בכמה דברים אולינן בחר אומדנא היכא דהאומדנא וודאית כמ"ש בח"מ סי' רמ"ו ובקדושין אפילו באומדנא וודאית ואנן סהדי שלא כיונה א"א לשחוק בעלמא מ"מ אין הילכין אחר האומדנא וכן מביאר במקור הדין [תאו' מיימ' אישות ס"א] ולכן לא קאמר רבינו הרמ"א ממעם דברים שבלב אינם דברים אלא מטעם דאין הולכין בקדושין אחר אומדנות דמשמע להדיא דרק בקדושין אין הולכין ואי מטעם דברים שבלב והלא בכל מילי קי"ל דברים שבלב אינם דברים אלא וודאי אפילו במקום שבשאר דברים הולכין אחר האומדנא בקדושין אין הולכין וזהו וודאי רק מפני חומר א"א כמ"ש וא"כ אינו אלא ספק קדושין ולדברי הגו"י ס"ט נע"ג שלא הניח רק ריש דברי תאו' מיימ' וא"כ מנואר להדיא שם נתשו' מיימ' כמ"ש ע"ז :

ועכ"ז היה נראה לענ"ד מדלא כתב רבינו הרמ"א דהוה ספק קדושין או חוששין להקדושין אלא סתם מקודשת משמע דגם בכה"ג דהוי אומדנא דמוכח הוה ג"כ קדושין ווראים ולשון זה שכתב דאין הולכין בקדושין אחר אומדנות והוכחות אינו מפני חומרא בלבד שהרי גם לקולא כתב לשון זה בסעי' ד' ע"ש אלא מעיקר הדין כן הוא בניטין וקדושין שאין הולכין בהם אחר אומדנא אפילו באומדנא דמוכח הרבה בין לקולא ובין לחומרא דבניטין וקדושין אין הולכין רק אחר המעשה

לקדש אישה הוה ספק קדושין ודע דגם אינם ממון מקרי אונס ומק"ו אף אם לא אנסוהו ביסירי הגוף ואינם לא מקרי אלא כשאנסוהו על עצם הקדושין אבל כשאנסוהו בעניין אחר ומתוך האונס האחר נתרצה לקדש אין זה אונס כלל וזהו רצון גמור כמ"ש שם סעי' ז' וע' לקמן סי' קל"ד ואם מסר מירעא מודעתו מודעא וכו' :

אל יפלא בעיניך הדבר הנה שאמרנו שמדינא המקדש אישה באונס וקיבלה הקדושין מקודשת דדבר זה מפורש בכתוב בסוף ספר שופטים שאחרי המלחמה עם שבט בנימין שהרגו ממנו רובו של שבט וחרדו שלא יכרת השבט ומקודם נשבעו שלא יהנו מבנותיהם להם לנשים כתיב שצו את בני בנימין לכו יארבתם בכרמים וראיתם והנה אם יצאו בנות שילה לחול במחילות ויצאתם מן הכרמים וחטפתם לכם איש אשתו מבנות שילו והלכתם ארץ בנימין ויעשו כן בני בנימין וישאו נשים למספרם מן המחילות אשר גזלו וגו' ודבר זה נעשה ע"פ הסנהדרין וכלל ישראל והרי אנסו את הנשים שגזלו אותן מן הכרמים אלא וודאי כיון שאח"כ קבלו הקדושין אף שהיה באונס קדושיהם קדושין גמורים הם ומה שהקשה הא"מ על החולקים היכא משכחת לה באונס שיהא שותף בפילוי וכתב דמנוה לשמוע ד"ח הוי רק דיחוי ^{ל"א} וזכר דדברי הרמב"ם ספ"כ מנירוסין ע"ז :

המקדש אישה בעת שהיה נים ולא נים תיר ולא תיר קדושיו קדושין נכ"ז דאינו דומה לישן והוא בשלם בדעתו ושיעור זה הוא כשמנתנמם קצת וכי קרו ליה עונה ואע"ג שאינו יודע להשיב או מילתא דתליא בסברא מ"מ כי מוכרו ליה מידכר ואומר הן או לאו [פמ"ס ק"ד] אבל בפחות משיעור זה כגון נרדס הוה כישן [ט"ז] ואין חילוק בין תחלת השינה לסוף השינה [תמו' נדה ס"ג] דבשהוא במדריגה זו דנים ולא נים תיר ולא תיר הוה כער ממש ולכל המצות הוא כן דיוצא בקריאת מגילה ובאכילת פסח כשהוא במדריגה זו וגם ביבמתו קנה בכה"ג וינמות ל"ד. ועמוס' תענית י"ב : ומ"מ להדיא נ"ל דלא פליגי תמוס' דנדה ע"ש ודו"ק [ועט"ז א"ח סי' תר"ג סק"ח] :

כתב רבינו הרמ"א בסעי' א' אמרה החלה קדשני וזרק קדושין לתוך חיקה וא"ל הרי את מקודשת לי וניערה בגדיה תוך כ"ד להשליך ממנה הקדושין ואומרת שלא כיונה מתחלה רק לשחוק בעלמא אפ"ה הוי מקודשת ואין הולכין בעניין קדושין אחר אומדנות הוכחות המוכחות שלא כיונה לשם קדושין עכ"ל ואע"ג

עדות שגביתי אישית מכמה גורמים שלדעתי שופכים אור מלא על כל המקרה. ביה"ד ברחובות מוכן להזמין ולגבות את העדות בביה"ד כד"ת אחרי שישמעו את חוות דעת הדר"ג בנידון.

לבסוף הנני מצרף גם חוות דעתי הענייה ומסקנותי בנידון, ונא בטובו לעיין בכל זה, ובעז"ה ביום ב' הבא כ' סיון, אבקר אצל כת"ר כדי לקבל את חוות דעתו כפי שהבטיח לי. חקירה מיוחדת מתנהלת על ידי בקשר לטבעת שהושאלה ע"י אם המקדש, ותקותי שעד יום ב' אוכל להמציא תוצאות דר"ח זו לכב' הדר"ג.

בזה אומר שלום ואחילת כט"ס לכב' הדר"ג ולכל ב"ב ה"ו, המברכו בל"ג,

יצחק הלוי אפשטיין

רשמים שכתב רבינו

י"ז סיון תשל"ד.

מוחר עיראקי י. ת. עשה ההסכם עם אבי הבחורה ת., להשיא את בתו לבנו של הסוחר הנד'.

הילדה שהיתה אז בגיל 17 התנגדה בתוקף לשידוך המוצע, ועל אף הלחץ ההכאות והאיזמים מצד אביה, המשיכה להתנגד, גם התאוננה בפני אנשים ומכירים. אחרי לחץ ואיזמים נסעה בלוית אביה למעברת גבעת ברנר לבית החתן, ושם בזמן הנשף קידש אותה החתן בטבעת שאולה מאמו של החתן. למחרת האירוסין הלכו הזוג בלווית ההורים והעדים הגו' להרב להירשם לנישואין, ומילאו שם טופס רישום. מיד אחרי סידור הרישום עזבה הילדה את בית ארוסה מבלי שרצתה עוד לראותו. לאחר דין ודברים הוחזרו לארוס ההוצאות שהוציא עליה בצירוף כל המתנות שנתן לה, והחזירו לה את תעודת הזהות שלה, והיא ראתה את עצמה פנויה בלתי קשורה לאיש. אח"כ הכירה בחור: ד. י., והרתה ממנו. הורי החתן מתוך כעס ורוגז החליטו לעגן אותה ולא לתת לה שתינשא לזה.

למענת הבחורה, באותו ערב אחרי שהובאה לבית החתן מתוך לחץ ואיזמים אביה, ניסה החתן לשדל אותה שרוצה להזמין עבורה טבעת מתאימה, לשם כך לקח טבעת שהוריד מאחותו הנשואה, וכשטבעת זו לא התאימה הוריד טבעת מאצבעה של אמו. לפי דבריה לא קידש אותה באותו מעמד, וגם אם אמר איזה מלים, לא ידעה ולא שמעה שזה נתינת קידושין ולא קיבלה לשם קידושין כלל. גם אביה טוען כנ"ל, ודבר מדידת הטבעת מתאשר באמירת אחות החתן. מפי אם החתן לא היתה אפשרות להציל בענין הטבעת שהשאלה לבנה.

הרב יצחק אפשטיין מעורר:

א. אחרי שההכאות היו בפני החתן והוריו, והמארס ידע שהיא אינה רוצה להינשא לו, הרי עשה שלא כהוגן, ואפקעינהו רבנן לקידושין מיניה כב"ב [מ"ח ע"ב], ועיין ביבמות [ק"י ע"א] בעובדא דגרש. ויש לדון דבשעת הקידושין לא נראה שום אונס.

הנה אפילו אם הסכימה בשעת הקידושין, אפקעינהו רבנן לקידושין מיניה, דאמרין דהאונס נמשך גם אח"כ, והסכמתה על פי אונס נעשתה. עיין ביאור הגר"א [סי' מ"ב ס"ק א'] שעמד על כפל הלשון [בשו"ע שם, שכתב: אין האשה מתקדשת אלא לרצונה, והמקדש אשה בעל כרחה וכו'. וביאר], דהא דאפקעינהו רבנן, היינו גם כשהסכימה לבסוף לא הוי קידושין מטעם אפקעינהו.

ועוד, דלפני שהלכה לאירוסין התאוננה בפני עדים שאביה מכריחה. ויש לעיין דאפשר שזה בכלל מסירת מודעה. אף שהתוס' בב"ב [מ"ח ע"ב ד"ה קדישן] כתבו דבקידושין הוי כתליוהו וזבין מטעם שיעבודו שהוא מתחייב בשאר כסות ועונה, הרי כל השיעבודים אינם אלא בשעת נישואין, אבל בשעת אירוסין לא חל כלל. ואולי כוונת התוס' בכה"ג שקידשה וגם נשאה באונס.

ב. טבעת שאולה. ואף דהרא"ש [בפ"ק דקידושין סי' כ"ז] אומר דבשאלה לשם קידושין חוששין

חכמת הלכות אישות כלל קט אדם תקנה

בצוואת ר"י ל"ס מפראג שצוה לתלמידיו פעמים בשבת והעיקר הכל לפי מה שהוא אדם. ועוד נראה לי דאפילו בכל מקום שאסור לשמש כגון ביום וכיוצא בו אם ח"ו יצרו מתגבר עליו ומתירא שיוציא ח"ו זרע לבטלה מותר לשמש בכל אופן ולכן לא העתקתי העונות והרוצה לעיין יעיין בא"ח ריש סימן רמ"א ובאה"ע סימן כ"ו. ועל כל פנים אסור לאדם למנוע מאשתו עונתה ואם מנעה כדי לצערה עובר בלא תעשה שנאמר ועונתה לא יגרע, ואם אינו יכול לבעול אם ראוי לרפואה צריכה להמתין עד שיתרפא ואם אין ראוי לרפואה ימתין ששה חרשים ואז אם אינה רוצה למחול יוציא ויתן כתובתה ולא יעגנה ועובר בכל יום על לא תעשה:

יט הזמנים שאסור לשמש על פי כתבי האר"י ז"ל כגון כליל פסח ועצרת וראש השנה **יט** כל זה אינו אלא לאדם שהוא מלא ביראה ולא יחטא ח"ו אבל אלו שיצרו מתגבר עליהם והם חושבים שהוא כעין איסור תורה ועל ידי זה באים ח"ו לידי כמה מכשולים מצוה גדולה לשמש אפילו בראש השנה ויטבול למחר דמצד הדין אין איסור אלא ביום הכפורים ובתשעה באב ובימי אבלות שלו או-שלה:

כ כל אדם חייב לפקוד את אשתו בלילה שיוצא לדרך ובליל טבילתה (ועיין נהלכות נוס'):

כא אסור להשתין מים בפני מטתו אבל בכלי מותר:

כלל קכט דין החופה וז' ברכות וז' ימי המשתה:

א כיון שהכניס האיש ארוסתו לחופה אף על פי שלא נבעלה הרי זו כאשתו לכל דבר. ומנהג הפשוט שקורין חופה מקום שמכניסים שם יריעה פרוסה על גבי כלונסאות ומכניסים תחתיה חתן וכלה ברבים ומקדשה שם ומברכין ברכת ארוסין ונשואין ואחר כך מוליכין אותן לביתם (סימן נ"ה). ולכתחלה לא יעשה חופה כשהיא נדה דיש אומרים דחופת נדה אינו קונה לפי שאינו ראוי לביאה רק אנו נוהגין כמאן דאמר דקונה (סימן ס"ב) ועושין החופה תחת השמים לסימן טוב שיהא זרעם ככוכבי השמים:

ב נוהגין שהחתן והכלה מתעניין [וגם אלמן ואלמנה (א"ר)] ביום חופתן יש אומרים הטעם משום שהוא יום סליחה דידיהו ויש אומרים שמא ישתכר ואין צריך להתענות אלא עד אחר החופה אף שהחופה בעוד יום גדול ואף לפי הטעם שהוא יום סליחה. אך אחר החופה הרי יו"ט ועיין במ"א סימן תקנ"ט ס"ק י"א ובט"ז שם. ונראה לי דאם אחרו החופה שעה או ב' בלילה יש לסמוך על טעם ראשון ואין צריך להתענות רק עד צאת הכוכבים, כי מאחר שהתענית הזה אינו מוזכר כלל בגמרא יש לומר מעיקרא לא קבלו עליהם להחמיר יותר משארי תעניות והיינו עד צאת הכוכבים. מיהו אף על פי כן יש לזהר שלא לשתות משקה המשכר קודם החופה. ואינם מתענים בר"ח חרץ מר"ח גיסן ור"ח אב שהם תענית ציבור ולא בחנוכה ופורים ובט"ו בשבט ובט"ו באב אבל בניסן וימים שבין ר"ח סיון עד שבועות ובין יום הכפורים לסוכות ול"ג בעומר מתעניין:

ג מברכין תחת החופה ברכת אירוסין והיינו הברכה שמברכין אשר קדשנו כו' וצונו על העריות כו' וקודם לה מברכין על הכוס של יין בורא פרי הגפן ואם אין לו יין מברכין על השכר ובדיעבד אפילו בלא כוס. ואחר זה מקדשין וקורין הכתובה כדי להפסיק בינה לברכת נשואין והם ז' ברכות הידועים עם ברכת בורא פרי הגפן ולכתחלה אין מברכין ז' ברכות אלו אלא עד שיהיו שם עשרה גדולים עם החתן בין כשמברכין אותן תחת החופה או לאחר ברכת המזון ולכן אין לעשות חופה אלא במקום שיש בו עשרה לברך כדי לברך

סימן פז

מע"כ מחבר ספר מריח ניחוח הרב רן יוסף חיים מסעוד אבוחצירא שליט"א בענין כלה ביום חופתה שרועה להרגיע מתח שלה ע"י בליעת תרופת ארגעה ושאל מע"כ אם יש עי"ז ספק בקידושין שהרי איתא באבה"ע סימן מ"ב ס"א אין האשה מתקדשת אלא לרצונה והמקדש אשה בעל כרחה אינה מקודשת והוסיף מע"כ ששאל לרופא מה השפעת תרופת ארגעה על דעת האדם ואמר דכדור רליום עשר מ"ג יכול להשפיע על אדם שלא יידע מה קורה עמו כעת עוד שאל על כלה חילונית ששתתה לפני החופה כמה בקבוקי בירה לארגעה האם מותר לסדר לה קידושין ועוד שאל בענין תפירת בגדי נשים

וא"כ כדור ארגעה שמספיע עד כדי איבוד הדעת אין לנולעו לפני החופה כי אין דעתן מיושבת עליהן והוא ממסקה המשכר. **אולם** נראה דמי שנרין לנלוע כדור רליום ^[וי"ו] יכלע של חמש מ"ג ולא של עשר מ"ג דגם של חמש מ"ג מוריד מתח. ומי שמוכרת מיטון גדול לארגעה המשפיע על איבוד הדעת לא יכלע אותו לפני החופה אלא רק לאחר החופה. ועשה מאמצי לפני החופה להוריד מתח כלי מיטון גדול. ובענין כלה חילונית ששתתה לפני החופה כמה בקבוקי בירה להרגיע עצמה אם מותר לסדר לה קידושין. הנה מסדר הקידושין נרין לברר ע"י נשים מהימנות מהו מצב הכלה, דאם דעתה עמה מדגרת הכל לענין ומשיבה על שאלות מותר לסדר הקידושין. אבל אם אומרות הנשים שאינה מיושבת בדעתה כעת, אי אפשר לסדר לה הקידושין עד שתפוג השכרות ממנה. וכדאית' באבה"ע סימן מ"ד ס"ג שיסור שקדש קידושין קידושין אפילו נשכר הרבה, ואם הגיע לשכרותו של לוע אין קידושין קידושין ומתיישבין בדבר זה. וביאר ח"מ ס"ג שחוקרין הרבה אם היה

הנה איתא באבה"ע סי' ס"א ס"א נהגו שהתקן והכלה מתענין ביום חופתן ועיין באו"ח סי' תקע"ג ס"א עכ"ל שו"ע. והוסיף בית שמואל סק"ו ח"ל במהר"מ מינן איתא שני טעמים, אי משום דהוא יוס עליה דידהו ונמחל עונותיהם ולפי זה ראוי להשלים התענית וכ"כ הב"ח באו"ח ס"ס תקס"ב, כי שמה ישתכרו ולא יהיה דעתם מיושבת עליהם ולפי זה אין נרין אלא להשלים וכ"כ בהג"ה ש"ע עכ"ל ז"ל. וכתב חכמת אדם כלל קכ"ט ס"ב דאם אחר החופה שעה או שמים כלילה יש לסמוך על טעם הראשון ואין נרין להתענות רק עד ז'ה"כ כי מאחר שתענית הוה אינו מחבר כלל בגמרא יש לומר דמעיקרא לא קיבלו עליהם להתמיר יוסר משארי תעניתים והיינו עד זאת הוסיפו. ומוסיף חכ"א מיהו אעפ"כ יש לזכר שלא לשחות משקה המשכר קודם החופה עכ"ד, ומביאו פ"ת באבה"ע סימן ס"א סק"ט. הרי מוצא דאין לשחות משקה המשכר לפני חופה דאין דעתן מיושבת עליהן.